

Література:

1. Баханов К. О. Інтерактивне навчання / К. О. Баханов // Історія в школах України. — 1998. — №2. — С. 31—36.
2. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів : монографія / [Н. Г. Баліцька, О. А. Біда, Г. П. Волошина та ін.]; під ред. Н. С. Побірченко. — К. : Наук. світ, 2003. — 138 с.
3. Кларин М. В. Интерактивное обучение-инструмент освоения нового опыта/ М.В. Кларин // Педагогика. — 2000. — №7. — С. 12—19.
4. Остапівський І. Є, Остапівська Т. П. Використання інтерактивних технологій у формуванні здорового способу життя особистості [Електронний ресурс] / І. Є. Остапівський, Т. П. Остапівська — Режим доступу: [http : archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvnu/ped/2010_13/R5/Ostapovskiy.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvnu/ped/2010_13/R5/Ostapovskiy.pdf)
5. Педагогический энциклопедический словарь / [сост. Бим-Бад Б. М.]. — М., 2002. — 528 с.
6. Пометун О. Інтерактивні методики та системи навчання / О. Пометун. — К. : Шк. світ, 2007. — 112 с.
7. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: / О. І. Пометун, Л. В. Пирожено. — К. : Видавництво А. С. К., 2004. — 192 с.
8. Факторович А. А. Сущность педагогической технологии / А. А. Факторович // Педагогика. — 2008. — №2. — С. 19-27.

У статті розкривається сутність засобів інтерактивних технологій, яка проявляється в активній взаємодії й спрямована на активізацію пізнавальної діяльності студентів, що відбувається у формі діалогу між учасниками навчально-виховного процесу на засадах співробітництва. Аналізується їх переваги і ефективність у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів.

Ключові слова: інтерактивні технології; професійна компетентність, майбутні учителів, активне навчання, засоби.

В статье раскрывается сущность средств интерактивных технологий, которая проявляется в активном взаимодействии и направлена на активизацию познавательной деятельности студентов, происходит в форме диалога между участниками учебно-воспитательного процесса на основе сотрудничества. Анализируются их преимущества и эффективность в формировании профессиональной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: интерактивные технологии и профессиональная компетентность, будущие учителя, активное обучение, средства.

The article exposes the means of interactive technology, which manifests itself in active interaction and aims at enhancing students' cognitive activity that occurs in the form of a dialogue between the participants of the educational process in the spirit of cooperation. Analyzes their advantages and efficiency in development of professional competence of future teachers.

Key words: interactive technology, professional competence, future teachers, active learning tools.

УДК 378.018.43-043.86

О.В. Давискіба
м. Луганськ, Україна

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція України в європейське і світове співтовариство, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та створення на їх основі глобальної мережі Internet є однією з особливостей сучасного інформаційного суспільства. В основі соціально-економічного розвитку інформаційно відкритого суспільства лежить, перш за все, виробництво інформації та знань. Тому, сучасна економічна ситуація країни викликає необхідність у фахівців протягом життя постійно підвищувати свою кваліфікацію відповідної галузі професійної діяльності.

Водночас перехід до інформаційного суспільства, розширення видів діяльності людини зумовили якісні зміни у системі освіти, а саме перехід від концепції освіти на все життя до концепції освіти впродовж життя, пошук нових підходів, нових технологій, нових освітніх систем. Нині, впровадження дистанційного навчання в Україні регулюється державними органами влади (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна програма «Освіта» (Україна XXI століття), «Учитель», Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні) [1-6], які є обов'язковими для виконання вищими навчальними закладами.

У вищих навчальних закладах України дистанційне навчання використовується для професійної підготовки фахівців та для підтримки викладання окремих дисциплін. Проте, незважаючи на значний досвід вищих навчальних закладів з реалізації систем дистанційного навчання на базі використання комп'ютерних мереж і сучасних телекомунікаційних технологій, більшість з них не відповідають повноцінній та ефективній організації індивідуалізованого навчального процесу [7].

Тому актуальною залишається проблема підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема організації дистанційного навчання відповідно до тенденцій розвитку сучасних освітніх умов.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень, що з'явилися останнім часом, свідчить підвищену значну увагу науковців до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес вищих навчальних закладів (В. Кухаренко, Р. Гуревич, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко, Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі, О. Андреев, М. Моїсєєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторський та ін.); наукового забезпечення дистанційної професійної освіти (В. Биков, М. Михальченко, Л. Лещенко, П. Стефаненко); організаційно-педагогічних основ дистанційної освіти за кордоном та в Україні (В. Олійник, В. Жулкевська, Н. Жевакіна, Н. Корсунська, М. Танась, П. Таланчук, О. Третьак, Т. Койчева, В. Шейко та ін.).

Незважаючи на наявність різнопланових і досить масштабних досліджень з питань ефективності дистанційної освіти, розробки адаптивних методів та технологій навчальних систем, наразі, досліджують здебільшого фахівці технічних спеціальностей. Однак, психолого-педагогічне обґрунтування створення та використання в професійній підготовці майбутніх фахівців адаптивних систем дистанційного навчання залишається актуальним.

Постановка завдання. Метою даної роботи є аналіз існуючих підходів до організації дистанційного навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, визначення основних тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу. У європейських країнах відбуваються інтенсивні процеси інформатизації освіти, де глобальна освіта є головною сучасною тенденцією розвитку через пошук нових шляхів підвищення її результативності, розробку та впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Відповідно, спостерігається розвиток таких моделей дистанційного навчання на основі глобальної мережі Internet:

- модель дистанційного навчання на основі одного університету характерна для більшості провідних вищих навчальних закладів, які пропонують дистанційне навчання для окремих спеціальностей;

- модель дистанційного навчання, що базується на співпраці навчальних закладів. Наприклад, співпраця Північних коледжів (Northern Colleges) Англії; Відкрите навчання Австралії (Open Learning Australia — OLA) включає дев'ять традиційних університетів тощо;

- модель дистанційного навчання в університетах, спеціально створених для цих цілей.

Так, у Західній Європі успішно працюють такі навчальні заклади й асоціації:

- е-університет NETTUNO, що об'єднує 38 вищих навчальних закладів з п'яти країн;

- Британський Відкритий університет (Open University), міжнародна рада з дистанційної освіти (ICDE);

- Європейська мережа дистанційного навчання (EDEN);

– Європейська асоціація університетів дистанційного навчання (EADTU) [8; 9].

Таким чином, відкритий віртуальний університет надає можливість:

- навчання студентам різних країн світу;
- отримати знання певного навчального курсу;
- прослухати лекції конкретного професора, при цьому навчальний процес повністю відбувається у кіберпросторі.

Тобто, головний принцип відкритості полягає у варіативності надання освітніх послуг щонайширшій аудиторії.

Вивчаючи розвиток технологій дистанційного навчання в Україні, дослідники також підкреслюють, що дистанційна освіта не цілком відповідає вимогам, які висуваються до інформаційного суспільства та не забезпечують повноцінного входження України в міжнародний освітній простір [10]. Відповідно, виокремлюють такі етапи в динаміці цього процесу:

- початковий (створення певних наукових, матеріально-технічних і комунікаційних передумов розвитку національної системи дистанційної освіти);
- поточний (технологічне і методологічне забезпечення гнучкого дистанційного навчання на основі використання інтелектуальних інформаційних технологій для підтримки безперервної освіти: інформаційно-освітні середовища, віртуальні лабораторії, мультимедіа технології, інтелектуальні агенти, віртуальні співтовариства).

Таким чином, кіберпростір демонструє перенесення існуючої повсякденності на середовище Internet і є переліком правил соціальної інформаційної взаємодії, включаючи й педагогічні системи.

З урахуванням розвитку сучасних інформаційних технологій змінюється погляд на віртуальне навчання, яке все більше являє собою реальне навчання перенесене в віртуальну площину.

Тому, одним з ефективних рішень для підвищення рівня освітніх послуг і підтримки сучасних моделей безперервної освіти, є створення та розвиток інформаційного Internet середовища, що інтегрує освітній контент, користувальницькі сервіси та інфраструктуру мережевої взаємодії «викладач – учень», тобто віртуального середовища навчання, реалізованого на основі локальних і глобальних обчислювальних мереж.

Окрім того, слід підкреслити, що віртуальне середовище навчання не є системою дистанційного навчання або системою «e-learning», а є освітнім ядром онлайнової соціальної мережі з інфраструктурою та сервісами [11].

Погоджуємося з позицією дослідників, що дистанційне навчання в сучасних освітніх умовах необхідно розглядати як елемент нового віртуального освітнього простору. Так, дистанційне навчання – це комплекс освітніх послуг для широкого загалу населення в країні та закордоном за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані [12].

Серед основних характеристик віртуального освітнього середовища виокремлюють:

- інформаційний зміст та комунікативні можливості локальних, корпоративних і глобальних комп'ютерних мереж, що формуються і використовуються для освітніх цілей учасниками освітнього процесу;
- створення та розвиток для ефективної комунікації всіх учасників освітнього процесу;
- характер освітньої комунікації, яка здійснюється як опосередковано – на відстані, так і традиційно [13].

Слід підкреслити, що з метою підвищення якості освітніх послуг у віртуальному освітньому середовищі доцільне створення та використання адаптивної системи дистанційного навчання за такими напрямками:

- *адаптивне інформаційне наповнення ресурсу*: автоматичне планування навчального курсу; адаптація контенту тощо;

– *адаптивне керування навчальним процесом* доцільно використовувати: адаптивну підтримку навігації; адаптивне сортування посилань; адаптивне приховування посилань; адаптивне анотування посилань; адаптацію карти; адаптивну фільтрацію інформації; інтелектуальне колективне навчання (Internet-конференцій, навчальних форумів, IRC – технологій (Chat), профільної та допрофесійної підготовки, Internet – класів, Internet – олімпіад тощо); адаптивну підтримку співробітництва; віртуальні студенти; інтелектуальний моніторинг класів;

– *адаптивний контроль знань* на основі використання таких методів: інтелектуальний аналіз рішень, інтерактивна підтримка прийняття рішень, розв’язання завдань на власних прикладах;

– *адаптивне інтерактивне викладання*, призначенням якого є організація педагогічної взаємодії, як навчального діалогу «майбутній фахівець – викладач». Крім того, реалізація двостороннього зворотного зв’язку «майбутній фахівець – викладач» є складовою частиною розглянутих методів та технологій адаптації системи дистанційного навчання. При реалізації адаптивного інтерактивного викладання слід враховувати, що з його допомогою здійснюється педагогічні впливи на особистість майбутнього фахівця та реалізуються індивідуальні стратегії навчання [14]. Наприклад, у роботах [15-17] запропоновано методику функціональної діагностики учнів в умовах інформаційних технологій навчання. Отримані результати досліджень педагогічних впливів на функціональний стан учнів і змін їх нервово-емоційного стану в процесі оцінювання навчальних досягнень та в режимі навчального діалогу «педагог – комп’ютер – учень» слід враховувати при розробці моделі майбутнього фахівця в адаптивних системах дистанційного навчання, що дозволить уникнути негативних наслідків на різних етапах навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. На основі проведеного аналізу показано, що створення віртуальних університетів затребуване в сучасних освітніх умовах, які представляють собою проєкції реальних навчальних закладів на кіберпростір з відповідними структурними підрозділами, з метою взаємодії з закордонними навчальними закладами та інтеграції національної системи дистанційного навчання у світову освітню систему.

2. Виявлено основні моделі реалізації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах, які базуються: на основі одного університету; на співпраці навчальних закладів; на університетах, спеціально створених для цих цілей.

3. Установлено, що в сучасних освітніх умовах дистанційне навчання розглядається як елемент нового віртуального освітнього простору, комплекс освітніх послуг для широкого загалу населення в країні та закордоном за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища.

4. Визначено, що з метою підвищення якості освітніх послуг у віртуальному освітньому середовищі доцільно створення та використання адаптивної системи дистанційного навчання за такими напрямками: адаптивне інформаційне наповнення ресурсу, адаптивне керування навчальним процесом; адаптивний контроль знань, адаптивне інтерактивне викладання.

5. Перспективним напрямком досліджень є науково-теоретичне обґрунтування та визначення компонентів моделі майбутнього фахівця з урахуванням даних про особливості функціонального (нервово-емоційного) стану майбутнього фахівця, що дозволить розробити адаптивну систему дистанційного навчання здатну динамічно пристосовуватися в процесі навчання під впливом взаємодії з майбутнім фахівцем з урахуванням змін та особливостей його функціонального стану.

Література:

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – 24 квітн. – 1 трав. (№26). – С. 2-5.
2. Про освіту: Закон України: з внесеними змінами і доповненнями // Голос України. – 1996. – 25 квіт.
3. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – №20. – ст. 134.

4. Концепція педагогічної освіти // Інформ. зб. Мін. освіти України. – 1999. – №8. – с. 8-23.
5. Концепція комплексної інформатизації освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
6. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К., 2001. – 12 с.
7. Федорук П. І. Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. тех. наук : спец. 05.13.06 – «Інформаційні технології» / П. І. Федорук. – Київ, 2009. – 35 с.
8. Дистанционное обучение в России и за рубежом [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bgsha.com/ru/learning/course/course_content.php?COURSE_ID=6&LESSON_ID=190.
9. Дистанционное обучение в США [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/rus/de/USA.htm>.
10. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація : навчальний посібник [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://pulib.if.ua/part/9961>.
11. Кулагин В.П., Кузнецов Ю.М. Виртуальная среда обучения как элемент онлайн-сообщества [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://school.iot.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=196.
12. Дистанционное обучение [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://schools-geograf.at.ua/publ/kachestvo_obrazovaniya/distancionnoe_obuchenie/1-1-0-218.
13. Вайндорф-Сысоева М.Е. Виртуальная образовательная среда: категории, характеристики, схемы, таблицы, глоссарий [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://window.edu.ru/resource/480/77480/files/ininfo_03.pdf.
14. Меньяйленко О.С. Теоретико-методологічні основи синтезу індивідуалізованих стратегій управління дидактичним процесом в автоматизованих навчальних системах : дис. ... доктора техн. наук : 05.13.06 / Меньяйленко Олександр Сергійович. – Луганськ, 2007.
15. Методи функціональної діагностики в умовах інформаційних технологій навчання / О.С. Меньяйленко, Г.В. Монастирна, Л.М. Кутепова, О.В. Давискіба // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. – Львів : ЛДУ БЖД, 2006. – С. 363 – 368.
16. Меньяйленко О. С., Кутепова Л. М. Дослідження змін нервово-емоційного стану учнів у процесі оцінювання навчальних досягнень учителями інформатики / О. С. Меньяйленко, Л. М. Кутепова // Директор шк., ліцею, гімназії. - 2008. - № 2. - С. 22 - 29.
17. Меньяйленко О.С. Розробка методів та дослідження функціонального стану вчителів інформатики та учнів у режимі навчального діалогу / О.С. Меньяйленко, О.В. Давискіба // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. / гол. ред. Г. П. Шевченко. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2008. – Вип. 4 (23). – С. 169 – 186.

Стаття присвячена теоретичному аналізу основних підходів організації дистанційного навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. У статті визначено та обґрунтовано основні тенденції розвитку дистанційного навчання як елементу нового віртуального освітнього простору та основні напрями адаптації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: дистанційне навчання, майбутній фахівець, адаптивні системи.

Статья посвящена теоретическому анализу основных подходов организации дистанционного обучения в процессе профессиональной подготовке будущих специалистов. В статье определены и обоснованы основные тенденции развития дистанционного обучения как элемента нового виртуального образовательного пространства и основные направления адаптации дистанционного обучения в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: дистанционное обучение, будущий специалист, адаптивные системы.

The article is devoted to the theoretical analysis of the main approaches of distance learning in the training of future specialists. The paper identified and justified the main trends in the development of distance learning as part of a new virtual educational space and the main directions of adaptation of distance learning in higher educational institutions of Ukraine.

Key words: distance learning, future specialist, adaptive systems.